הא דאדכר (אחר) [בתר] שומע תפלה. מ"ז ודלמי ממזיקין לאותו מיהו אם לא עקר רגליו אינו צריך לחזור לראש ולא לברכת השנים אלא מחזר לשומע תפלה וכן משמע בירושלמי פ' אין עומדין דקאמר אם לא שאל בברכת השנים ממזיקין אותו ולהיכן מחזר ר' שמעון בשם ר' יוחנן אמר בר"ח אם עקר רגליו מחזר לראש ואם לאו מחזר לעבודה ה"נ אם עקר רגליו מחזר לראש ואם לאו מחזר לשומע תפלה אלמא משמע בהדיא דאינו מחזר אלא לשומע תפלה כי לא עקר רגליו מיהו הירושלמי פליג[א] אגמרא דידן בגבורות גשמים דהכא קתני לא הזכיר גבורות גשמים ממזיקין אותו ולא קאמר לאומרו בשומע תפלה וכירושלמי קאמר אם לא שאל בברכת השנים אומרה בשומע תפלה ודכותה אם לא הזכיר גבורות גשמים בתחית המתים מזכיר בשומע תפלה ומה אם שאלה שהיא מדומק אומרה בשומע תפלה הזכרה שהיא מרווח לא כ"ש אלמא דבהדיא איתא התם דמחזר בגבורות גשמים לשומע תפלה ואפשר להיות שהגמרא שלנו לא חשש לפרשו משום הקל ומומר כדאיתא בירושלמי והא דקתני לא הזכיר גבורות גשמים ממזיקין אותו איירי שלא הזכיר כלל בשומע תפלה והא ליתא דהא במתקנא מוקי האי מימרא בנזכר קודם שומע תפלה משום פירכא דשאלה וכירושלמי קאמר היה עומד בטל והזכיר של גשם ממזיקין אותו פי' בימות הקיץ ופריך והא תניא בטל וכרוזות לא מייבו חכמים להזכיר והכי פריך כי היכי דאם לא הזכיר כלל מטל אינו עיכוב ואם היה רוצה להזכיר מזכיר ה"ל אם עמד בטל והזכיר של גשם אין לומר דלא גרע מלא הזכיר טל כלל ומשני דלא דמי דהוא דמקל ומצלי להוא דמצלי ולא מקל פי' מקלל כלומר אינו דומה כשעומד בטל והזכיר של גשם שהוא סימן קללה למי שאינו מזכיר כלל לא טל ולא גשם שאינו מקלל וכן הלכה למעשה אם עומד בשל טל והזכיר של גשם דממזיקין אותו ואם לא הזכיר משניהם כלל אין ממזיקין אותו והדר קאמר בירושלמי קאי בגשם והזכיר בשל טל אין ממזיקין אותו ופריך מהכא והתניא אם שלא הזכיר גבורות גשמים ממזיקין אותו ומשני הא דאדכר הא דלא (ד) אדכר הא דלא אדכר לא טל ולא מטר לכך ממזיקין אותו הא דהזכיר של טל ומטר ולא נהירא דפשיטא אם הזכיר שניהם דאין ממזיקין אותו ואם לא הזכיר כלל פשיטא דממזיקין אותו אלא ודאי יש לפרש הא דאדכר טל הא דלא אדכר כלל לא טל ולא מטר לפיכך ממזיקין אותו אבל אם הזכיר טל אף בימות הגשמים אין ממזיקין אותו לכך יש בני אדם שאומרים כל שעה טל מתון שהם רגילים אם כן בימות הגשמים אם שכח מוריד הגשם אין ממזיקין אותו: **מצוה ולא** הזכיר של ראש חדש בעבודה חוזר לעבודה. והלכות גדולות פי' דוקא ביחיד אבל בצבור אינו חוזר מפני ששומעה מש"ל מיהו צריך לדקדק מפי החזן כל אות ואות של תפלה אע"פ שהוא בקי דהא אמרינן בראש השנה (פ"ד דף לד:) כשם שמוציא את שאינו בקי כך מוציא הבקי ואע"ג דאמרינן התם לא פטר רבן גמליאל אלא העם שבשדות משום דאנשי וטרידי אבל פ"טעה לא יש לומר היינו שלא התפלל כלל אבל היכא שהתפלל כבר לא תשבינן ליה כאילו לא התפלל כלל וה"ה לכל דבר שממזיקין אותו אי הדר שמע ליה משלוחא דצבורא מראש ועד סוף נפיק והרב ר"מ פסק דוקא שכח להזכיר של ר"ח אבל שכח בראש שלמה ממזיקין אותו ואינו יוצא בשמיעתו משליח צבור (וע"ש תוס' ר"ה לד: ד"ה קן): **איבא דאמרי אמר** רב נחמן וכו'. רב אלפס פסק כאיבא דאמרי דברגיל לומר תחנונים ולא עקר רגליו אינו מחזר לראש ואם אינו רגיל גם כי לא עקר רגליו מחזר לראש ואם עקר גם כי רגיל לומר תחנונים כמו אלהי נצור לשוני מחזר לראש:

בל שאינו יכול לומר תחנונים. פי' ר"ח דאם יכול לומר לשון תחנונים אפי' עליו כמשנה הוי תפלה מעליא דלא בעינן אלא לשון תחנונים בלבד: והיכי

תחנונים. כגון אלהי נצור לשוני מרע שאנו אומרים בעמידה אחר תפלה: **אבל אם אינו רגיל.** הוא סיום תפלתו בעקיבה אפילו לא עקר: **כמאני.** והיינו לשון קבע. חוק קבוע הוא עלי להתפלל ברגיל אני לגלות ידי חובתי (ה): **מי שאינו יכול.** לכוין לבו לשאול ברגיל: **לחדש כה דבר.** בבקשתו והיינו לשון קבע כיוס (ו) כן אתמול כן מחר: **דילמא מטרידנא.** שמא אטעה ולא אדע לחזור למקום שהפסקתי: **שאינו מתפלל עם דמדומי חמה.** והיינו לשון קבע. תפלתו עליו חוק קבוע לגלות ידי חובה ואינו מקפיד לחזר אחר שעת מצוה ועת לצון: **עם דמדומי חמה.** תפלת יוצר עם הנץ החמה ותפלת המנחה עם שקיעת החמה: **יירלוך עם שמש.** זו תפלת יוצר (ז): **ולפני ירח.** זו מנחה: **לייטי כמערבא.** על מי שמשהה תפלת המנחה עד דמדומי חמה שמא תטרף לו השעה ע"י אונס ועבר הזמן: **כבל פרשת העבור וכו'.** כמו פרישת העבור: **אפי' בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשה עוברה.** והכי משמע בכל עניני פרישת העבור כגון עברה (ח) בעברה: **יהיו כל צרכיהם.** גורם לפניך לרחם עליהם: **אפי' בשעה שהם עוברים.** ולשון פרשת העבור שהן פורשין לעבירה: **עשה רצונך כשמים.** שאין שם חטא ואין רצונך עליהם אלא לטוב ועבור למחמוניים על רצונך: **וכן.** להם לירלוך: **נתם רוח.** שלא יתערבב רוחם על ידי הבריות כגון ע"י חיות ולסטים: **והשוב בעיניך עשה.** אתה להם ודוגמא זו מצינו בספר שופטים (י) ויאמרו בני ישראל אל אשר אתה לנו (כטוב) [ככל הטוב] בעיניך אך הצילנו וגו': **שועם.** לשון גניחה יותר מתפלה: **ודעשה קצרה.** ואינם יודעים לפרש צרכיהם: **לא תרפה ולא תחטי.** אל תכעוס שמתוך הכעס אתה בא לידי חטא: **לא תרוי.** לא תשתכר ביין: **המלך.** טול רשות: ליטתף

הא דאדכר בתר שומע תפלה: אמר רבי תנחום אמר רב אסי אמר ר' יהושע בן לוי [א]טעה ולא הזכיר של ר"ח בעבודה חוזר לעבודה נזכר בהודאה חוזר לעבודה בשים שלום חוזר לעבודה ואם סיים חוזר לראש אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא הא דאמרן סיים חוזר לראש לא אמרן אלא שעקר רגליו אבל לא עקר רגליו חוזר לעבודה א"ל מנא לך הא א"ל מאבא מרי שמיע לי ואבא מרי מרב. אמר רב נחמן בר יצחק הא דאמרן עקר רגליו חוזר לראש לא אמרן אלא שאינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אבל רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו חוזר לעבודה איכא דאמרי אמר רב נחמן בר יצחק [ב]הא דאמרן כי לא עקר רגליו חוזר לעבודה לא אמרן אלא שרגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אבל אם אינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו חוזר לראש: ר' אליעזר אומר העושה תפלתו קבע וכו': מאי קבע א"ר יעקב בר אידי אמר רבי אושעיא [ג]כל שתפלתו דומה עליו כמשוי ורבנן אמרי [ד]כל מי שאינו אומרה בלשון תחנונים רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו כל שאינו יכול לחדש בה דבר א"ר זירא אנא יכילנא לחדושי בה מילתא ומסתפינא דלמא מטרידנא אביי בר אבין ור' חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו כל שאין מתפלל עם דמדומי חמה דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן [ה]מצוה [ו]להתפלל עם דמדומי חמה וא"ר זירא מאי קראה [ז]יירא אך עם שמש ולפני ירח דור דורים [ח]לייטי עלה במערבא אמאן דמצלי עם דמדומי חמה מאי טעמא דלמא מיטרפא ליה שיעתא: רבי יהושע אומר המהלך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה וכו' בכל פרשת העבור: מאי פרשת העבור אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפי' בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשה עוברה יהיו כל צרכיהם לפניך איכא דאמרי אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפילו בשעה שהם עוברים על דברי תורה יהיו כל צרכיהם לפניך ת"ר [ט]המהלך במקום גדודי חיה ולסטים מתפלל תפלה קצרה ואיזה היא תפלה קצרה ר' אליעזר אומר עשה רצונך בשמים ממעל ותן נחת רוח ליראיך מתחת והטוב בעיניך עשה בא"י שומע תפלה ר' יהושע [א] אומר שמע שועת עמך ישראל ועשה מהרה בקשתם בא"י שומע תפלה רבי אלעזר ברבי צדוק אומר שמע צעקת עמך ישראל ועשה מהרה בקשתם בא"י שומע תפלה אחרים אומרים צרכי עמך ישראל מרובין ודעתם קצרה יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתתן לכל אחד ואחד כדי פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורה [ב] ברוך אתה ה' שומע תפלה אמר רב הונא יהלכה כאחרים אמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא יאל תרתח ולא תחטי יולא תרוי ולא תחטי ובשאתה יוצא לדרך המלך בקונך וצא מאי המלך בקונך וצא אמר רבי יעקב אמר רב חסדא זו תפלת הדרך ואמר רבי יעקב אמר רב חסדא כל היוצא לדרך צריך להתפלל תפלת הדרך מאי תפלת הדרך [ג]יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתוליכני לשלום ותצעידני לשלום [ד] ותסמכני לשלום ותצילני מכף כל אויב וארב בדרך ותשלח ברכה במעשי ידי [ה] ותתנני לחן לחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי [ו] בא"י שומע תפלה אמר אביי יולעולם לישתף

עין משפט נר מצוה

נר א ב מיי' פ"י מהל' תפלה הלכה י סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' תכב סעיף ה [ומור א"ח סי' קיד]:

נג ג ד מיי' פ"ד שם הלכה מ סמג שם טוש"ע א"ח סימן לא סעיף ג:

נד ה מיי' פ"ג שם הל' ד סמג שם טוש"ע א"ח סי' פט סעיף ה וכסי' רלב סעיף ה:

נה ו מיי' פ"ד שם הל' יט סמג שם טוש"ע א"ח סי' קי סעיף ג:

נו ז מיי' פ"ד שם הל' כא [כלי כה] [ע"ש ולא המגיה וכ"ש סי' קי סמה על הרמב"ם שהשמיטו] סמג עשין (כה) [יט] טוש"ע א"ח סימן קי סעיף ד:

רבינו חננאל

הא דאדכר לבתר שומע תפלה. ירושלמי: אם לא הזכיר גשמים בתחיית המתים ולא שאלה בברכת השנים מחזירין אותו, היכן הוא חוזר כו' ריהיה כמו שאמר בראש חדש אם עקר את רגלו חוזר בתחלה, ואם לאו חוזר לעבודה, והכא אם עקר את רגליו חוזר בתחלה, ואם לאו לשומע תפלה. ואסיקנא לא הזכיר שאלה בברכת השנים אומרה בשומע תפלה, אם נזכר בעבודה או בהודאה או בשים שלום, חוזר סיים תפלתו, אם רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו כל זמן שלא עקר רגליו מזכיר בשומע תפלה. ואם אין רגיל חוזר לראש ואע"פ שלא עקר רגליו. וכן אם לא הזכיר של ראש חדש ונזכר בהודאה או בשים שלום חוזר לעבודה, ואם סיים כמו שפירשנו חוזר לראש. והיינו יחיד שיתפלל שלא עם הצבור, אבל עם הצבור מפני טורחם שלא ימתינוהו עד שיסלים תפלתו, לא הטריחוהו לחזור כדקאמר תלמודא בציבור שאני.

מסורת הש"ס

(א) שבת דף קיח:, ב) [קדושין לג: וסם נסמן], ג) מוקפתא פ"ג ה"ל, ד) [וע' רש"ל מהרוש"א מגדר], ה) [בעיר לא כל"ל וכ"ה שם נרא"ש].

תורה אור השלם

1. יִרְאוּךָ עִם שָׁמֶשׁ וְלִפְנֵי יָרֵחַ דּוֹר דּוֹרִים:
תהלים עב ה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כמנהג וכו' ידי חובתי הס"ד ואחר כך מתפלל הדבור מי שאינו אומר בלשון תחנונים. מי שלינו: (ב) ר"ה לחדש וכו' קבע בהיום ק: (ג) ר"ה ירלוך וכו' תפלת יוצר. נ"ב ע' לעיל ד' ט ע"ב פירש"י דקאי לקרי"ש: (ד) תוס' ד"ה דלא אדכר וכו' דלא אדכר לא על ולא מצר לכך ממזיקין אותו הא דאדכר לחזרה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ר"ח שמע שועת עמך ישראל ועשה מהרה מקומם בא"י ע"ש) תא"מ ר"ב בתוספתא ל"ג לה: [ב] שם לי מחמורה. נ"ב והטוב כעיניך עשה. ניצקה ר"ש ורמב"ם ולא"ש: [ג] שם ותקמבני לשלום. נ"ב ותחזירני לביתי לשלום: [ד] שם (ותשלח ברכה במעשה ידי) תא"מ: [ה] שם ובעיני כל רואי. נ"ב כי אתה שומע כו'. טור:

מוסף תוספות

א. בתוס' ריש"א כתב. מיהו לא ידענא אם התלמוד שלנו חולק על הירושלמי.

מוסף רש"י

עם דמדומי חמה. כשהיא אחומה, שחרית אחרי העלה מיד היא אחומה, וערבית פתוח לשקיעה (שבת קי"ח). עם שמש. עם זריחתה (שם). ולפני ירח. קודם אור הירח בעוד השמש לא שקעה (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com